

Liite: Aluehallintovirastojen ja ELY-keskusten strategia 2024–2027, vaikutusten arviointi

Arvioinnin toteuttamistapa

Aluehallintovirastojen sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten vuosille 2024–2027 laaditun strategian vaikutuksia on arvioinut strategian valmisteluryhmän sihteeristö virkamiestyönä. Arvioinnissa se hyödynsi alla esitettyä vaikutuslistaa. Vaikutusten määrää, laajuutta ja merkittävyyttä kuvataan yleisellä tasolla ja laadullisesti. Ensin strategian kutakin painopistettä tarkasteltiin taulukon avulla, minkä jälkeen laadittiin tämä yhteenvetomuistio.

Vaikutuslista:

1. Talous, elinkeinot, aluerakenne: a. Elinkeinot, b. Työllisyys, c. Alue- ja yhdyskuntarakenne, d. Liikenteen toimivuus ja yhdyskuntahuolto
2. Ihmiset ja yhteisöt: a. Terveys, elinolot ja viihtyvyys, b. Kotitaloudet, c. Ihmisten asema ja yhdenvertaisuus, sukupuolten tasa-arvo
3. Ympäristö ja luonnonvarat: a. Ilmastonmuutos, b. Maaperä, vedet, ilma, kasvillisuus, eliöt ja luonnon monimuotoisuus, d. Luonnonvarat ja niiden käyttö
4. Virastojen palvelukyky ja toiminta: a. Tehtävät, menettelytavat ja yhteistoiminta, b. Henkilöstö ja organisaatio

Yhteenvedo strategian vaikutuksista

Aluehallintovirastojen ja ELY-keskusten vuosien 2024–2027 strategisten painopisteiden (Lisäämme elinvoimaa, Toteutamme kestäväää ja puhdasta siirtymää, Edistämme varautumista ja kokonaisturvallisuutta sekä Turvaamme hyvinvointia ja yhdenvertaisuutta) toimeenpanon vaikutukset arvioidaan pääasiassa myönteiseksi ja suoriaksi ja osin välilliseksi. Mahdollisia haitallisia tai keskenään ristiriidassa olevia vaikutuksia voidaan ehkäistä ja lieventää sovittamalla yhteen esimerkiksi maankäytön ja liikenteen suunnittelua, edistämällä materiaali- ja kiertotaloutta sekä varautumista. Käytännössä vasta strategian toteuttamiseksi valitut toimenpiteet vaikuttavat siihen, millaisia vaikutuksia virastojen toiminnalla saadaan aikaan.

Virastojen tulee tunnistaa toimintansa vaikutukset erilaisilla alueilla ja eri ihmisryhmiin sekä yrityksiin. Esimerkiksi harvaan asutuilla alueilla, ydinmaaseudulla, kaupunkien läheisellä maaseudulla, kaupunkiseudulla ja pääkaupunkiseudulla toimeenpanon seuraukset voivat olla erilaiset. Lisäksi on tunnistettava toiminnan ja päätösten vaikutukset naisiin ja miehiin sekä erilaisiin asiakasryhmiin. Virastojen tulee toiminnassaan edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta suunnitelmallisesti sekä ehkäistä eri väestöryhmien eriarvoisuutta. Virastojen tulee huomioida valtioneuvoston toimintaohjelman tavoitteet rasmin torjumiseksi ja hyvien väestösuhteiden edistämiseksi.

Strategialle ei laadita erillistä toimeenpanosuunnitelmaa, vaan kunkin viraston tulossopimus toimii tässä roolissa asettaen ja tarkentaen tavoitteita toiminnalliselle tasolle. Strategian toteutumista seurataan vuosittain kytkeytyen perusmuotoiseen tulosohjaukseen ELY-keskuksissa ja aluehallintovirastoissa. Käytännössä virastojen tulossopimukset toimivat strategian toteuttamisen ilmentyminä ja sen toteutumisen arviointi tapahtuu suoraan niiden kautta. Valmisteluryhmä pitää tärkeänä, että virastot yhteistyössä ohjaavien tahojen, sidosryhmien ja asiakkaiden kanssa aktiivisesti tunnistavat ja seuraavat, minkälaisia vaikutuksia strategian toi-

meenpano saa aikaan, jotta strategiaa voidaan tarvittaessa tarkentaa. Arvioinnissa otetaan erityisesti huomioon alueelliset, eri ihmisryhmiin sekä elinkeinotoimintaan liittyvät vaikutukset. Seurannan yhtenä tavoitteena on tarkastella, toteutuvatko strategian ja sen toimeenpanon vaikutukset tämän arvioinnin suuntaisesti. Tarvittaessa vaikutusarviointia täsmennetään.

Vaikutukset talouteen, elinkeinoihin ja aluerakenteeseen

Lähtökohtaisesti strategian elinvoiman lisäämisen painopisteen tavoitteena on tukea kestävästä talouden, työllisyyden, elinkeinon ja hyvän aluerakenteen kehitystä. Pääosin strategian vaikutukset ovat niiden suhteen myönteisiä ja ELY-keskusten toiminnan osalta välittömiä, aluehallintovirastojen osalta useimmin välillisiä. Monipuolistuvan, kansainvälistyvän ja kasvua tavoittelevan yritystoiminnan edistämisen seurauksina syntyy välittömiä positiivisia vaikutuksia, kun yritysten määrä ja tuotantokapasiteetti lisääntyvät. Sujuvat ja ketterät lupaprosessit yrityksille mahdollistavat tuottavuuden kasvun. Kasvavat TKI-panostukset tuottavat innovaatioita ja kansainvälistä toimintaa eri alueille. Talouskasvu lisää ihmisten hyvinvointia eri alueilla. Innovaatiot edellyttävät myös uudenlaista osaamista, ihmisten kouluttamista. Työllisyys lisääntyy ja myös osatyökykyiset työllistyvät, yritysten osaajapula helpottuu. Aluetalouteen syntyy lisää ostovoimaa ja verotuloja. Saavutettavuutta tukevalla liikennejärjestelmällä on iso merkitys elinkeinoille ja aluerakenteille. Välillisesti taloudellisesta kasvusta syntyy haitallisia vaikutuksia kasvavista kuljetus- ja liikkumistarpeista, jolloin infrastruktuurit nousevat. Lupa- ja valvontatoiminnalla turvataan, että toiminnanharjoittajalla on muun muassa asianmukaiset tilat, laitteisto ja pätevä henkilöstö. Vaatimuksilla voi olla yritysten kustannuksia lisäävä vaikutus.

Kestävän kasvun ja puhtaan siirtymän tavoitteiden vaikutukset ovat pääosin myönteisiä ja elinkeinon kehittymiselle myös välittömiä, kun syntyy uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Paikoin hiilinegatiivisuustavoitteet voivat vaatia ympäristön ja terveyden ensisijaista huomioon ottamista. Päästöjen vähentäminen voi paikoin hidastaa talouskasvua, mutta kokonaisuudessaan ilmasto- ja ympäristöriskien hallinta edistää kuitenkin talouden, elinkeinon ja aluerakenteiden positiivista kehitystä. Myös aluekehitykseen, alue- ja yhdyskuntarakenteeseen sekä liikenne- ja yhdyskuntahuoltoon painopisteen vaikutukset arvioidaan positiivisiksi.

Varautumisen ja kokonaisturvallisuuden edistämisen tavoitteen vaikutukset eivät ole yksinomaan positiivisia talouden näkökulmasta. Suomi on maailman mittakaavassa esimerkillinen toimija varautumisessa. Samaan aikaan tämä luo tehokkuushäviötä. Valtion aluehallinnon koordinoima poikkihallinnollinen ja moniammatillinen tuki häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumiseksi luo kuitenkin yrityksille ja muille alueellisille toimijoille vakaan pohjan kokonaisturvallisuudelle ja kriisinkestävyydelle.

Hyvinvoinnin ja yhdenvertaisuuden turvaamisen painopisteen vaikutukset talouteen ja elinkeinoihin arvioidaan positiivisiksi, alue- ja yhdyskuntarakenteeseen osittain neutraaleiksi. Tehokas ja vaikuttava valvonta ja oikeusturva edistävät yritysten toimintaympäristön ennakkointia sekä laadukasta ja turvallista työelämää. Palvelujen hyvä saatavuus ja ihmisten lisääntynyt osallisuus lisäävät välillisesti talouden ja elinkeinon kasvua.

Vaikutukset ihmisiin ja yhteisöihin

Strategisen painopisteen *Lisäämme elinvoimaa* tavoitteena on uudistuva ja monipuolistuva elinkeinotoiminta, joka lisää ihmisten työllisyyttä ja osallisuutta sekä nostaa väestön koulutus- ja osaamistasoa. Painopisteen vaikutukset ovat pääosin myönteiset ja sekä suoria että välillisiä. Talouden kasvun ja innovaatioiden myötä ihmisillä aukeaa enemmän työmahdollisuuksia – työllisyys paranee ja ihmisten hyvinvointi lisääntyy. Uudistuva elinkeinotoiminta edellyttää myös uudenlaista osaamista, työntekijöiden jatkuva kouluttamista. Syntyy vahvempia osaamisverkostoja palvelujen tuottamiseen. Korkeampi väestön koulutus- ja osaamistaso

nostaa ihmisten työmahdollisuuksia ja vahvistaa kotitalouksien toimeentuloa. Saavutettavilla palveluilla turvataan ihmisten yhdenvertaisuutta ja alueiden elinvoimaa.

Strategisen painopisteen *Toteutamme kestävää ja puhdasta siirtymää* vaikutukset ihmisiin ja yhteisöihin ovat pääsääntöisesti myönteisiä ja välillisiä. Luonnon monimuotoisuudella, päästöjen määrän vähentämisellä ja ilmatoriskien hallinnalla on vahva merkitys ihmisten hyvinvointiin. Yleisen ympäristötietoisuuden lisäämisellä sekä lupa- ja valvontaprosesseilla vaikutetaan ympäristön tilaan ja luonnonvarojen kestäväan käyttöön ja siten edistetään ihmisten hyvinvointia. Vaikutusketjut ovat osin välillisiä ja voivat olla esimerkiksi verkostoitumista muiden toimijoiden kanssa ympäristökasvatuksessa. Välittömämpi vaikutusmahdollisuus on rajoittaa ympäristö- ja ilmastotoimia tukevia yrityshankkeita sekä edistää ilmasto-kestävän alueiden käytön ja liikkumisen infraa ja joukkoliikennettä. Luonnon monimuotoisuuden ja vesien tilan paranemisella vaikutetaan muun muassa ihmisten elinoloihin ja viihtyvyyteen myönteisesti.

Elin- ja työympäristön hyvän tilan sekä eläinten terveyden edistämisen avulla turvataan myös ihmisten hyvinvointia. Muun muassa elintarviketurvallisuus- ja terveydensuojeluvalvonnoilla ehkäistään, vähennetään ja poistetaan tekijöitä, jotka voivat aiheuttaa terveyshaittoja ihmisille. Kokonaiskestävä ruokajärjestelmä ottaa huomioon myös luonnon kantokyvyn. Hyvin saatavilla ja saavutettavissa olevat palvelut aiheuttavat vähemmän päästöjä. Yhteiskunta ja ihmiset selviävät häiriö- ja poikkeusoloissa, kun panostetaan kriisinkestävyyteen ja poikkihallinnolliseen varautumiseen. Kun ihmisten perustarpeet ovat kunnossa, heillä on enemmän voimavaroja keskittyä ympäristöllisiin kysymyksiin. Epävarmoina aikoina ympäristölliset kysymykset jäävät katveeseen.

Epäsuorasti voi syntyä myös negatiivisia vaikutuksia, vaikka nämä ovat vaikeasti ennakoitavissa. Potentiaalisesti negatiivinen vaikutus voi syntyä ihmisten yhdenvertaisuudelle, jos esimerkiksi liikenteen kustannukset nousevat merkittävästi siirryttäessä pois fossiilisten polttoaineiden käytöstä. Tällöin harvaan asutulla alueella asuvalle voi koitua tavoitteesta suurempaa kuormaa kuin etelän kasvukeskuksessa asuvalle. Kasvukeskuksissa on paremmat mahdollisuudet hyödyntää julkista liikennettä, kulkea kävellen tai pyörällä.

Strategisen painopisteen *Turvaamme hyvinvointia ja yhdenvertaisuutta* tavoitteena on, että peruspalvelut ovat yhdenvertaisesti saatavilla, oikeusturva toteutuu ennakoivasti ja nopeasti ja valvonta on vaikuttavaa ja oikea-aikaista. Vaikutukset ihmisiin ja yhteisöihin ovat myönteisiä ja välittömiä. Työelämän muutokset huomioiva, laadukas, terveellinen ja turvallinen työelämä lisää työntekijöiden hyvinvointia. Tasapuolisesti saatavilla olevat ja hyvin toimivat kotoutumisen edistämisen palvelut lisäävät maahanmuuttajien sopeutumista suomalaiseen yhteiskuntaan ja työllistymistä. Kokonaisturvallisuuden edistämisen yhteistyöllä, osallisuuden edistämällä ja syrjäytymistä ehkäisemällä voidaan sekä välillisesti että välittömästi ja myönteisesti vaikuttaa ihmisten hyvinvointiin ja yhdenvertaisuuteen. Kaikilla toimilla pyritään vähentämään eriarvoisuutta ja lisäämään kaikkien osallisuutta. Sisäisen turvallisuuden takaamiseksi voidaan joskus joutua asettamaan ohjeita ja rajoituksia, jotka saatetaan kokea negatiivisiksi.

Vaikutukset ympäristöön ja luonnonvaroihin

Strategian vaikutustavoitteet ympäristön tilaan ja luonnonvarojen kestäväan käyttöön ovat myönteisiä ja monilta osin välittömiä. Kestävällä elinkeinotoiminnalla sekä ympäristö- ja ilmastohankkeilla voidaan synnyttää välittömiä vaikutuksia. Esimerkiksi yritysavustusten myönteisiä ympäristövaikutuksia voidaan lisätä kohdentamalla tukea hiilineutraalisuustavoitetta tukeviin hankkeisiin. Laadukas maankäytön suunnittelu eri kaavatasoilla sekä liikennejärjestelmätyö tukevat ympäristötavoitteiden saavuttamista. Ympäristölupaprosesseissa ja maankäytön edistämässä on tärkeää yhdyskuntarakenteen eheyttäminen, hiilivapaan energiatuo-

tannon mahdollistaminen ja edelleen joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen edistäminen. Jos asutusta tai työpaikkoja suunnataan kaupunkien reuna-alueille tai maaseudulle, henkilöautolla tehtävien liikennesuoritteiden määrä kasvaa ja päästöt lisääntyvät.

Kasvava elinkeinotoiminta vaatii kuitenkin enemmän luonnonvarojen käyttöä. Toisaalta uudemman teknologian edistämällä voidaan vähentää niiden tarvetta ja lisätä materiaalitehokkuutta. Ympäristö- ja vesilupaprosesseissa voidaan edistää kiertotaloutta lisäävää yrittäjyyttä. Luonnon monimuotoisuuden ja vesien tilaan vaikutetaan lupa- ja rahoituspäätöksillä myönteisesti. Hyvinvoinnin ja yhdenvertaisuuden turvaamisen positiiviset vaikutukset syntyvät muun muassa sisäisen turvallisuuden yhteistyön tehostumisen sekä riskienhallinnan paranemisen kautta.

Vaikutukset virastojen palvelukykyyn ja toimintaan

Virastojen toiminnalliset tavoitteet ovat vaativia: erinomainen työtyytyväisyys ja työnantajakuva, vaikuttava viestintä ja vuorovaikutus, aktiivinen ja vaikuttava verkosto- ja kumppanuusyhteistyö, erinomainen asiakaskokemus, sujuvat ja digitalisoidut palvelut sekä saumaton ja häiriötön virastouudistuksen toimeenpano. Vaativat tavoitteet edellyttävät toteutuakseen hyvää johtamista ja viestintää, tehtävien priorisointia ja riittävää resursointia. Tarvitaan osaavaa, riittävää ja motivoitunutta henkilöstöä. Keskeistä on voimavarojen riittävyys hallitusohjelmatavoitteiden, useiden substanssilakien uudistusten ja hallinnon uudistamisen edellyttämien valmistelu- ja täytäntöönpanotehtävien yhteensovittamisessa perustyöhön. Henkilöstöressurssien väheneminen ja osaamisen poistuminen joskus epätasaisesti eri tehtäväaloilla vaikuttavat negatiivisesti. Valtion aluehallinnon virastouudistuksen onnistunut valmistelu tarvitsee tuekseen hyvin suunnitellun toimeenpanosuunnitelman ja henkilöstön aktiivista osallistumista työhön. Uuden osaamisen hankkiminen ja kehittymisen tarve korostuvat. Tärkeää on organisaation kyky yhdistää osaamista, joka virastoissa jo on (oppiva organisaatio) sekä tarjota osaamisen kehittämiseksi erilaisia oppimisen menetelmiä henkilöstölle.

Digitalisoidut ja tekoälyä hyödyntävät palvelut edistävät prosessien sujuvuutta ja työn tekemisen tehokkuutta. Digitalisaatiohankkeiden toteutumisessa on huolehdittava henkilöstön perehdyttämisestä sekä toimintaprosessien kehittämisestä ja myös asiakkaiden mukaan ottamisesta kehittämiseen. Hankkeiden etenemistä aikataulussaan tukee hankintaosaamisesta huolehtiminen.

Johtamiseen sekä toimintatapojen kehittämiseen panostamisella sujuvoitetaan työtä ja tuetaan uudistusprosesseja. Henkilöstön ottaminen mukaan toiminnan kehittämiseen vahvistaa osallisuutta. Valtiollakin kilpailaan nykyisin osaavan työvoiman saatavuudesta. Valtiolla työskentelemisen ja aluehallinnon hyvä imago ovat uudistumistilanteessa ensiarvoisen tärkeitä. Valtionhallinnon monipaikkaisen ja paikkariippumattoman työn mahdollisuudet ovat houkutteleva ja modernin työpaikan vaihtoehto alueiden osaajille. Joustavat työn tekemisen tapojen mahdollisuudet parantavat työnhyvinvointia.

Toiminnan kehittäminen ja työn nopeutuminen hyödyttävät niin henkilöstöä, asiakasta kuin virastoakin. Aluehallintovirastojen ja ELY-keskusten yhteistyötä voidaan edelleen tehostaa ja kehittää yhteisiä ratkaisuja siirryttäessä kohti uutta virastorakennetta. Yhteisten ja sujuvien toimintatapojen kehittäminen on lähtökohteisesti hyvä asia sekä palvelujen laadun, asiakkaiden että henkilöstön näkökulmasta. Asiakkaiden kannalta samasta asiasta annettavat yhtenevät ratkaisut ja yleisesti ymmärrettävä kieli ovat myös tärkeitä. Asiakkaiden yhdenvertaisuus on keskeinen asia ja yhdenvertaiset toimintatavat varmistavat sitä. Toisaalta toimialojen ja alueiden erilaisuus saattaa vaatia ”räätälöintiä”, joten yhteen malliin siirtymisen vaikutukset voivat olla sekä myönteisiä että kielteisiä. Vaikutukset voivat olla sekä välittömiä että välillisiä. Hyvä ja toimiva yhteistyö sidosryhmien ja asiakkaiden kanssa on perusedellytys toiminnan kokonaisvaltaiselle toteuttamiselle ja kehittämiselle kohti uutta virastorakennetta.

Aluehallintovirastojen ja ELY-keskusten strategia 2024–2027 - Vaikutusten arvioinnin taulukkoyleenveto

Strategian painopisteet ja tavoitteet. **Vihreä = hyvin myönteinen (++)** **Vaalean vihreä = melko myönteinen (+)** **Violetti = myönteistä ja kielteistä (+/-)** **Harmaa = ei vaikutusta (0)**

Lisäämme elinvoimaa	Uudistuva, kasvava, monipuolistuva ja kansainvälistyvä elinkeinotoiminta	Kasvatavat TKI-panostukset kaikilla alueilla	Nouseva sekä talouden uudistumista, työllisyyttä ja hyvinvointia edistävä väestön koulutus- ja osaamistaso	Saavutettavat ja hyvin saatavilla olevat palvelut	Kuntien työvoimapalveluita hyvin tukeva valtion aluehallinto	Kokonaiskestävä, kilpailukykyinen ja häiriöitä sietävä ruokajärjestelmä	Kestävää kasvua ja saavutettavuutta tukeva liikennejärjestelmä
<i>Talous, elinkeinot ja aluerakenne</i>	++	++	++	+	+	+	++
<i>Ihmiset ja yhteisöt</i>	+	+	++	++	++	++	++
<i>Ympäristö ja luonnonvarat</i>	+/-	++	+ (välillinen)	+	ei vaikutusta	++	+

Toteutamme kestävää ja puhdasta siirtymää	Talouden rakennemuutosta ja kasvua sekä luonnonvarojen kestävä käyttöä tukeva puhdas siirtymä	Hiilinegatiivisuutta ja luontokadon pysäyttämistä kohti eteneminen	Haitallisten päästöjen väheneminen ja ilmatoriskien hallinta	Ihmisten hyvinvointia, luontosuhdetta sekä sujuvaa ja turvallista arkea tukeva rakennettu ympäristö
<i>Talous, elinkeinot ja aluerakenne</i>	++	+/-	+	++
<i>Ihmiset ja yhteisöt</i>	+	++	++	++
<i>Ympäristö ja luonnonvarat</i>	+	++	++	++

Edistämme varautumista ja kokonais-turvallisuutta	Korkea turvallisuuden tunne kaikissa väestöryhmissä	Kriisinkestävä yhteiskunta	Vahva poikkipohjainen varautuminen ja kokonaisturvallisuuden yhteistoiminta
<i>Talous, elinkeinot ja aluerakenne</i>	+	+	+
<i>Ihmiset ja yhteisöt</i>	++	++	++
<i>Ympäristö ja luonnonvarat</i>	+ (välillinen)	++	+

**Turvaamme
hyvinvointia ja
yhdenvertaisuutta**Peruspalvelut ovat
yhdenvertaisesti
saatavillaEnnakoiva, nopea ja
vaikuttava oikeusturvaValvonta on
vaikuttavaa ja oikea-
aikaistaTyöelämän
muutokset
huomioiva,
laadukas,
terveellinen ja
turvallinen ja
työelämäVähentynyt
eriarvoisuus ja
lisääntynyt
osallisuusTasapuolisesti
saatavilla olevat ja
hyvin toimivat
kotoutumisen
edistämisen
palvelut

<i>Talous, elinkeinot ja aluerakenne</i>	+ (välillinen)	++	++	++	+ (välillinen)	+ (välillinen)
<i>Ihmiset ja yhteisöt</i>	++	++	++	++	++	++
<i>Ympäristö ja luonnonvarat</i>	ei vaikutusta	+	++	+	+ (välillinen)	ei vaikutusta

**Hyvinvoiva
henkilöstö ja
työyhteisö /
Erinomainen
asiakaskokemus ja
sidosryhmäyhteistyö
/ Digitalisoidut ja
sujuvat prosessit**Erinomainen
työtyytyväisyys ja
työnantajakuvaVaikuttava viestintä ja
vuorovaikutusAktiivinen ja vaikuttava
verkosto- ja
kumppanuusyhteistyöErinomainen
asiakaskokemusSujuvat ja digitalisoidut
palvelutSaumaton ja häiriötön
virastoudistuksen
toimeenpano

<i>Tehtävät, menettelytavat ja yhteistoiminta</i>	++	++	++	+	++	++
<i>Henkilöstö ja organisaatio</i>	++	++	+	+	++	++